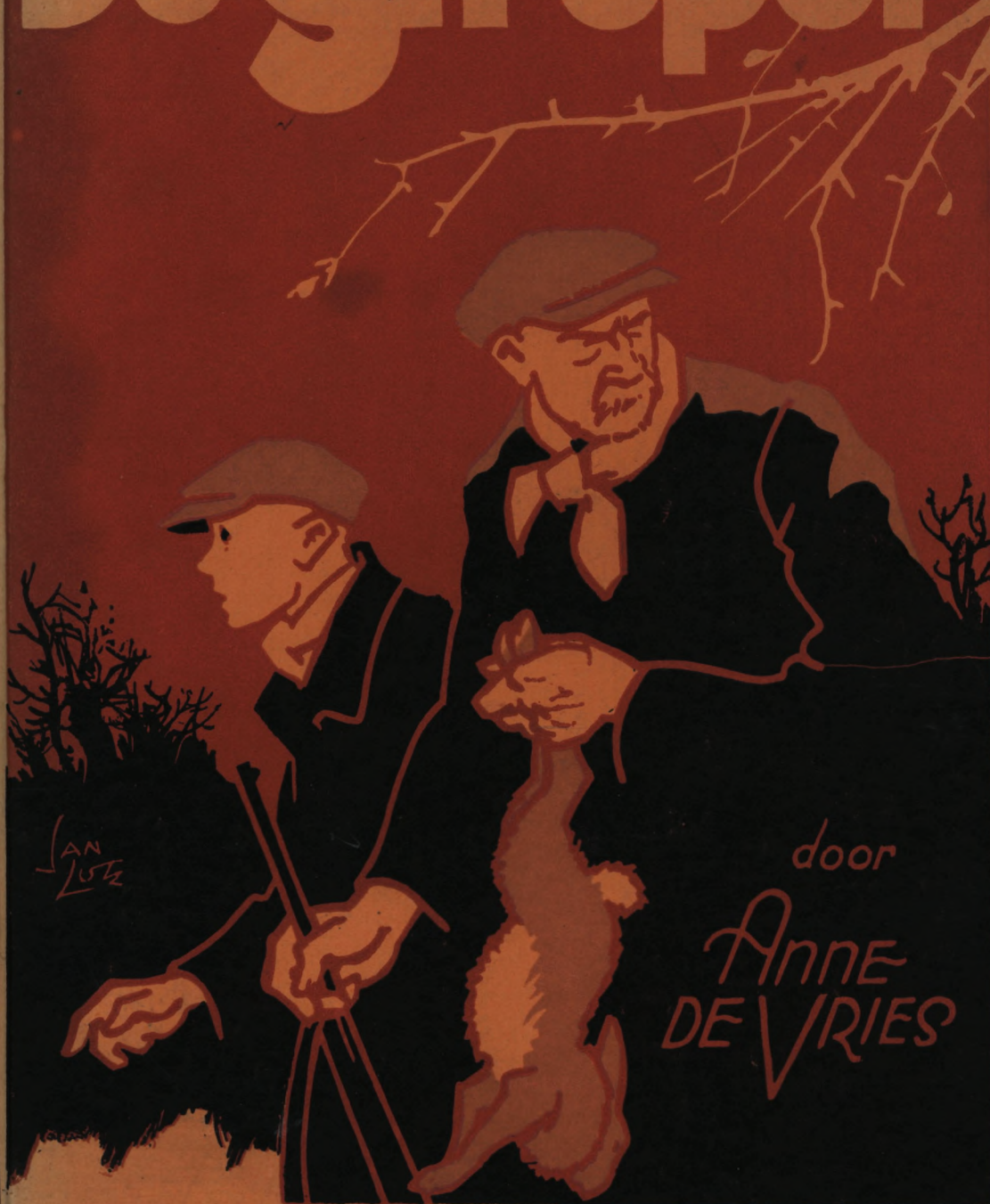

De Strooper

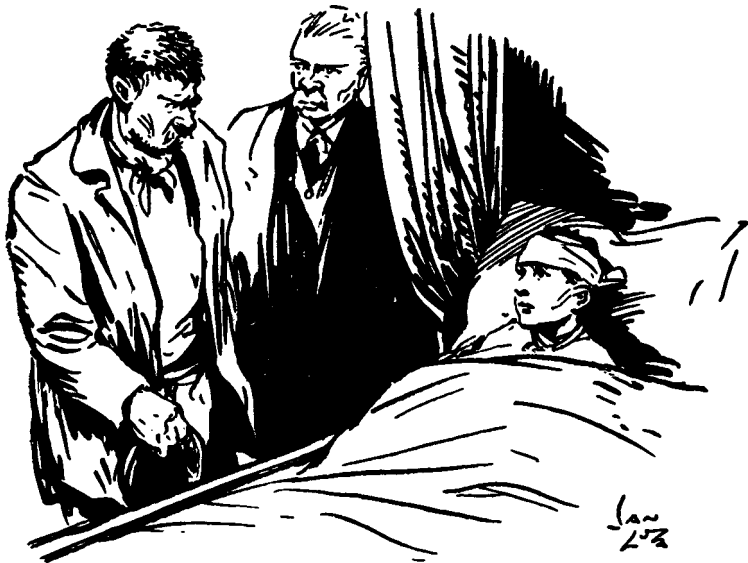
AN
LUTZ

door
Anne
DE VRIES

G. F. CALLENBACH N.V. NIJKERK

DE STROPER

ILLUSTRATIES VAN JAN LUTZ

ANNE DE VRIES

DE STROPER

ACHTSTE DRUK

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

I

STRIKKEN ZETTEN

Jan was nog maar een klein boerenknechtje, maar hij liep al dagen lang rond met een heel groot plan, en hij was vast besloten het vanavond ten uitvoer te brengen.

En toch, nu hij met zijn jas al aan op het straatje voor de achterdeur stond en de duistere tuin instaarde, nu kreeg hij zó'n raar gevoel in zijn borst, dat hij het liefst maar weer naar binnen gelopen en gauw, met zijn leerboek op de knieën, bij het potkacheltje gekropen was. Zou hij het nog doen?

„Ben je nou niet wijs,” schold hij op zichzelf. „Als je je nieuwe boek had, dan, ja Vooruit, dóórzetten nu! 't Is geen stelen! En het *moet* immers! Toe dan toch, bangerd!” En toen sloop hij zacht het schuurtje in en grabbelde in het duister naar de strikken, die hij de vorige avond, toen vader niet thuis was, stilletjes gemaakt had.

Onder de turf had hij ze verstopt. Waar waren ze nu? O, hier En de gleufpinnen, waar hij ze straks op spannen moest? In orde! Nu de hele boel in zijn zakken en er vlug op af.

Maar weer stond hij op het straatje een poos te vechten tegen dat nare gevoel, dat steeds hogerop kroop en dat maakte, dat

je al maar om je heen moest loeren, of ook iemand je zag
Was dat angst? Kom nou, *bij* bang zeker! Wie dat dacht, was
ook niet lekker!

Vooruit!

Maar kon hij zo maar weglopen? Nee toch?

Fluitend liep hij het keukentje door, zwaaide de kamerdeur
open.

„k Ga even weg, hoor Daag!”

Hij hoorde niet eens, wat Geertje, zijn oudste zuster, zei.
Langs haar en de babbelende kleintjes, die ze bezig was uit
te kleden, heen, keek hij naar vader, die bij het kacheltje
zwaarmoedig zat te peinzen en die niets hoorde of zag van wat
er òm hem gebeurde. Het was, alsof Jan niet weg kon komen
zonder een groet van hem.

„Zet ons nou niet zo op de tocht, jongen! Doe de deur dicht!”
riep Geertje.

Toen dwaalden vaders verdrietige zorgogen, die eigenlijk
niets zagen, even in Jans richting. En *toen* had Jan ineens àl
zijn vastberadenheid van die middag terug, sloeg hard de
deur dicht en rende naar buiten, de duisternis in. Stijf drukte

hij zijn hand tegen de zak, waarin
de strikken zaten.

O, die ogen van vader! Hij
durfde *nu* wel, hoor, vast wel!
Nu ging hij niet meer terug.

Niets had vader gezegd, geen
woord. Niet eens gevraagd, waar hij
heenging! Alleen maar even
naar hem gekeken, met zulke rare,
verdrietige ogen Net de ogen

van een ander. Dagenlang zat hij nou al zo, iedere avond. Hè, daar werd je zelf ook verdrietig van.

Vaders ogen joegen Jan voort tot de rand van het bos. Daar stond hij stil, bukte zich en loerde naar alle kanten tussen de donkere stammen. Toen begon zijn geaartzel weer.

Was er geen ander middel om aan geld te komen? Als hij nu gesnapt werd, deed hij vader dan niet nog meer verdriet, dan wanneer hij om geld vroeg? Voor een paar dagen nog, toen hij 's avonds van de landbouwcursus kwam, had hij de schut zien sluipen, met zijn zwarte rekel op de hielen. Die hond rook de stropers al in de verte, zeiden ze. En als Stil, hoorde hij wat?

„Schiet nou toch op!” begon hij weer tegen zichzelf op te spelen. „D'r is immers niks, flauwerd! Het *moet* toch! En Gart-Jan en zoveel anderen doen het toch ook? Kan ik vader dan nog dieper in de zorgen drukken? Er kan geen cent van zijn weekloon gemist worden in deze dure tijd. Hier, dat paadje in Alles is veilig Vooruit dan!”

Het bos, vreemd en toch bekend, nu in de duisternis, was vol geheimzinnige herfstgeruchten. Jan wist er de weg zo goed als in huis, maar nooit had hij geweten, dat het er zo vol leven kon zijn.

Snel sloop hij voort langs de kronkelende konijnepaadjes, telkens stilstaand en met open mond luisterend, als een boomtop boven hem kreunde in de wind, of een eikel, tikkend van tak op tak, eindelijk dof neerplofte op de grond. Wat kraakte die eenzame den vreemd vanavond! Zou hij hard lopen een eindje? Hei, wat was dat?

Onder het kreupelhout, in de dorre bladeren, ontstond plotse-

ling een heftig geritsel en Jan kromp ineen van schrik, zat met grote angstogen te turen. De hond van de schut?

O, gelukkig! Het gerucht verwijderde zich, wèg was het al. „Een haas natuurlijk, of een konijntje, dat voor mij op de loop gaat,” dacht hij, nog hijgend. „Ik ga om die beesten

erop uit en ik schrik nog erger dan zij. Ha-ha! Vooruit toch, sukkel!”

Maar hij moest eerst een paar keer slikken, omdat zijn hart zo bonsde in zijn keel. Dan ging het weer voort, de rooie eikjes door, waar het haast pikdonker was, de laan over bij het sparrenbos en dan

Ja, en daar stond hij nou alweer te zeuren en om zich heen te loeren en dat zware, dat vreemde in zijn borst kroop tot aan zijn keel.

„Doen of *niet* doen Doen of *niet* doen,” bonsde het in zijn lijf.

„Is 't nou uit?” snauwde hij nijdig en meteen schrok hij van zijn eigen stem, zo hardop in het donker. Zo zei vader het ook, als de kleintjes 's avonds lagen te giechelen in bed.

Vader!

Zonder stilstaan ging het nu verder door laag eike hakhout. Even hurkte hij neer bij een konijnestrik, die hij wist te staan boven dit smalle paadje. Nog juist kon hij de draad van geel koper zien glanzen Juist, ruim een handbreedte van de grond en een strop, waar net je beide vuisten door konden,

zo hoorde het. Zo leek het een lange, geheimzinnige vinger, die alles vasthield, wat verdwaalde in zijn greep.

Doorlopen nu, er was niemand te zien. Hier linksaf en daar weer rechts Pas op, die braamtak, die over het paadje hing Zo, nu nog even neerhurken en luisteren, het oor op de wind Een trein rolde ergens ver weg door het donkere land Een blaadje ritselde En bonsde zijn hart zo? Was het toch niet goed, wat hij deed? Och wat, niemand zag het immers? Toe dan toch vooruit!

En na nog een poosje sluipen door de struiken zat hij tegen een donkere boswal gehurkt, aan de rand van een knollenakker en haalde zijn eerste strik voor de dag.

Alles was veilig. Nu aan 't werk.

Hier en daar liepen smalle, zandige paadjes dwars over de begroeide wal, uitgelopen door de konijnen, als ze op voer uitgingen naar de akkers. Net boven die paadjes moesten zijn strikken staan.

Zo, hier de eerste. Jammer, dat ze alle zes van grof ijzerdraad waren. Nou eerst het eind om een stammetje en goed vastdraaien, want zo'n beest worstelde natuurlijk met al zijn krachten, en het duurde misschien lang voor het dood was. Hè, daar moest hij niet aan denken Nou de pin in de grond, alle bochtjes uit de strik buigen en dan spannen. Wat beefden zijn handen toch! Toe dan Zo, klaar Even rondspieden Nee, niks, hoor. 't Volgende paadje. Wat was dat? Stond er al één? Warempel, weer zo'n mooie van koperdraad. Verder dan maar. Als hij morgenavond hier terugkwam, kon hij meteen wel eens zien, of in die vreemde strik ook wat zat En dan

„Nee,” zei hij zacht, „dat is stelen.”

Maar wat hij *nu* deed dan? Was dat geen stelen? Hij dacht erover, terwijl hij de volgende strikken zette, met zijn neus haast op de grond en toch half op de tast nog. Hij zette ze met minder zorg dan de eerste, want hij voelde het heel duidelijk: stelen was het, al zeiden ze ook allemaal van niet. En toen verwonderde hij zich over zichzelf. Hij wist, dat het slecht was, wat hij deed, en hij ging toch voort met het werk.

„Niemand ziet het immers!” dacht hij, bij de laatste strik. Niemand? Hij moest ineens even omhoogkijken, waar langzaam zwarte wolken dreven en een enkele ster pinkelde.

„God,” dacht hij, „God ziet het. Anders niemand”

In de struiken kraakte iets. Hevig verschrikt dook hij weg tegen een duistere hoop takkenbossen naast de wal — tuurde luisterde Niets hoorde hij dan het suizen van de wind. Niets zag hij dan grijze duisternis met zwarte struiken en bomen.

Hij probeerde te bidden, maar het lukte niet. En toen voelde hij zich ineens zo angstig worden in deze eenzame, donkere wereld, alleen met God, dat hij woest wegrende, het wallekje over, de struiken in Weg, naar huis!

Maar dáár! Dáár! Hij lag al in eengreppel en drukte zich stijf tegen de vochtige grond. Daar kwam iemand aan, het paadje lang O, recht op hem aan, recht op hem aan. Wie was het? De schut? Stil nou, stil nou. Neen, de schut niet. Een ander

Zou die nou heus het bonzen van zijn hart niet horen?

Nee, nee, hij ging voorbij Even wachten nog

Weg was ie Voort, naar huis!

In wanhopige ren vloog hij door het hakhout. De takken

sloegen hem in het gezicht. . . .
Wat gaf het? Weg maar!
Naar vader en de anderen,
naar de veilige kamer met de
lamp en de kachel. Zat hem niet
iemand achterna?

Vooruit dan toch, dat paadje in.
Vader was misschien Hij
voelde, dat plotseling zijn been
gegrepen werd, toen smakte hij
ook al neer op het pad

„Au, lâ me los! Ik
ik O, ga weg!” kermde hij in
zijn angst.

Hij zweeg plotseling en keek verbaasd om zich heen Er
was niemand. Maar zijn been, wat deed dat zeer! En toen
hij het, zittend tussen de struiken, wreef, wat was dat, dat er
zo stijf omknelde? Draad? Een strik? Was hij in de strik
gelopen, waar hij straks nog bij neergehurkt was?

Met sidderende handen probeerde hij de strik los te maken.
Eindelijk gelukte het. Toen strompelde hij overhaast verder.
Vooruit, vlug! Ze konden zijn schreeuwen gehoord hebben!
Daar waren de rooie eikjes al, nou de dennen nog door
Pas bij huis kwam hij zuchtend tot bedaren en begreep niet,
hoe hij zo angstig had kunnen zijn. Toen ook pas begon
zijn been te schrijnen.

Hij beet de tanden op elkaar.

„k Zou gaan huilen, als ik jou was!” smaalde hij. „Kijk dan
ook beter uit je ogen, bangerd! Ze hadden je niks kunnen
doen, als ze je gezien hadden toen je terugkwam.

Iedereen mag toch in 't bos lopen”

„Waar ben je heen geweest, Jan? Naar Gerrit?” vroeg Geertje toen hij het keukentje inkwam. „Ja natuurlijk, naar Gerrit,” bromde hij en liep gauw door naar de kamer, dat ze zijn kleur niet zou zien.

Waarom was die meid ook zo nieuwsgierig? Nu moest hij immers wel liegen?

Vader zat nog juist bij de kachel als daarstraks en hij had een lege pijp in zijn mond, omdat hij zo graag rookte en geen geld voor tabak uitgeven wou.

En toen Jan dat zag, werd het plotseling veel gemakkelijker, zijn leugen en zijn sluiptocht in de duisternis tegen zichzelf goed te praten.

II

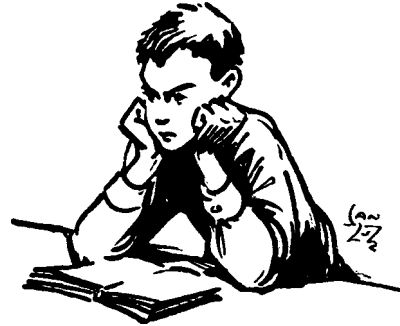
DIE AVOND

Jan had zijn stoel ver onder de tafel geschoven en hij drukte zijn pijnlijke enkel stijf tegen het andere been, om het schrijnen niet zo te voelen.

Zijn vingers had hij tegen de oren gedrukt, ofschoon

het doodstil was in de kamer. Zo kon hij meteen zijn gloeiend gezicht haast helemaal in de handen begraven.

Maar het werk wou niet meer vloten die avond. De letters dansten over het papier. De regels liepen door elkaar.

Telkens weer betrapte Jan er zich op, dat hij net als vader zat te staren naar een donkere kamerhoek of in het zwakke licht van de lamp. Als hij dan weer op zijn boek keek, hadden de letters een groene tint en kleurden slechts langzaam weer bij. Gek was dat!

Wat zou vader de hele avond voor zich zien? *Hij zag zijn strikken, waarheen hij ook keek. Zou er al wat inzitten?*

Toe nou toch, zachtjes opdreunen maar, die lange woordenrijen. Verschillende soorten van meststoffen waren het. *Ze moesten erin. . . .*

Hè, zo'n a, dat was nou net een strik aan een paaltje. Hoeveel konijnen zou hij hebben morgenavond? *Ze waren nog duur, een rijksdaalder per stuk bij de poelier in de stad. Als er nou eens twee insprongen, hè? Dan had hij vijf gulden. Je mocht ze vervoeren nu, in de jachttijd. Hij zou ze dadelijk brengen. Hard lopen heen en terug, dan kon het best zonder dat ze het thuis merkten. Vader vroeg toch nergens naar tegenwoordig. En dan meteen dat boek bestellen, dat hij hebben moest. Vier vijf en zeventig kostte het. Hield hij nog een kwartje over. Zou hij aan Geertje geven, voor in de huishouding. Vast. . . .*

Hij keek naar zijn zuster, die aan de andere kant van de tafel,

naast vader, kousen stopte. Iedere avond zat ze zo te naaien of te stoppen. Ze moest van oud nieuw maken, zei ze wel eens. Want geld voor nieuwe kleren was er niet in deze dure tijd. Een goeie meid was ze toch. Zoals ze daar nu zat, zo van op zij, leek ze op moeder. Hè, als die er nu nog was, dan was alles lang zo erg niet. Wat? . . . Dan kon alles, waar hij nu over piekerde, hem niks meer schelen! Niks!

Hij bleef naar zijn zuster kijken. En ineens kreeg hij een gedachte, zó mooi, dat zijn hart ervan begon te bonzen en hij al het andere vergat.

Als *moeder* daar nou es zat, hè, op haar plaats . . . Dan ging hij weer gauw tussen haar en vader inzitten, net als vroeger . . . En dan zou hij nog eens allebei zijn armen stijf om haar hals slaan en haar een zoen geven op haar zachte wang, zoals hij het vroeger ook wel eens plotseling deed, als hij heel blij was. . . .

„Malle jongen,” zou ze dan weer glimlachend zeggen . . . Maar dan zou hij er haar nòg eentje geven op haar andere wang en hij zou met haar door de kamer dansen. Tenminste, als ze geen hoofdpijn had . . .

En als ze dan weer op haar stoel zat, zó, net als Geertje nou, dan zou hij haar in het oor fluisteren: „Moeder, zijn er wel houtjes gehakt? . . . Moet ik ook nog een boodschap halen, suiker of koffie of zo? . . . Of zal ik nou eens een kruikje klaarmaken voor Hansjeman? . . . Ik kan het best . . . Toe moeder, ik wil alles wel voor je doen, als je maar altijd bij ons blijft . . .”

Ja, dat zou hij dan zeggen. En dan zou hij ook fluisteren: „Moeder, ik heb strikken gezet. Zes, om mijn boek zelf te betalen. Maar als je het niet goedvindt, zeg het dan maar, hoor!

Dan trek ik ze weer op, allemaal . . . Zal ik het dadelijk nog doen? Ik durf best . . .”

„Wat zit jij me blij aan te kijken,” vroeg Geertje opeens. „Is er iets?”

„He? . . . Wat, wat?” stotterde hij verward.

Toen was hij weer in de werkelijkheid terug en kreeg een kleur tot in zijn haren.

„Is er iets moois?” vroeg ze nieuwsgierig.

„Och nee, meid,” zei hij nijdig en las alweer.

Geertje zuchtte. Hij, Jan, maakte vuisten van zijn handen en drukte die stijf tegen zijn hoofd. Hij wou wel heel hard huilen van dat bittere verdriet in zijn hart. Zot, die hij was, om zo te gaan denken over moeder. Met Kerstmis zou het immers al een jaar geleden zijn, dat ze stierf.

Hij merkte ineens, dat hij twee bladzijden gelezen had, zonder dat hij wist wat er stond.

„Wij moesten naar bed gaan,” zei Geertje.

Vader ontwaakte uit zijn gepeins en stond op.

„Ja,” zei hij, „naar bed. Het licht kost ook geld en morgen komt er weer een dag . . .”

Voor zijn bed op zolder, waarin Hansje met zijn duim in de mond lekker lag te sluimeren, bekeek Jan zijn been.

Het was rood opgezwollen en je kon precies zien, waar de draad gekneld had. Hij maakte zijn zakdoek nat en legde die er opgevouwen om.

Toen trok hij de kous er weer over.

In bed dacht hij: „Een konijntje krijgt zo'n draad nog stijver om zijn *bals*. Hu, wat ben je toch een wreedaard, jij met je strikken”

Hij gooide zich kwaad op de andere zij. Het waren toch maar beesten! En het moest immers! Hij durfde niet meer op de cursus komen zonder boek. Lenen ging ook niet meer, iedereen had hem al in de gaten. Vier weken lang had hij nu al geleend

Morgenavond ging hij, hoor! En als er dan wat inzat Raar was dat, dat hij vanavond zo bang werd, toen hij eraan dacht, dat hij alleen met God was in het eenzame veld Anders gaf de gedachte, dat God je altijd zag, hem juist zo'n veilig gevoel.

Wat was dat voor een wijsje, dat binnen in hem wou gaan zingen? Hij zocht, maar hij kon de woorden niet vinden.

O, hij moest nog bidden! Zou hij 't zo maar doen? Nee, nee, dat had hij nooit gedaan

Hij knielde, maar het vertrouwelijk, eerbiedig spreken tot God van de andere avonden bleef uit. Hij fluisterde wat algemeenheden: Dank voor deze dag Bewaring in de nacht, die kwam Versterking door de rust Maar onder het

bidden, dat geen bidden was, bleef een melodie in hem neuriën. En hij luisterde daarnaar, meer dan naar zijn eigen woorden.

„Zijn trouwe vaderogen
Zien alles van nabij”

Dàt was het, wist hij plotseling.

„Zien alles van nabij”

Daar schrok hij van. Middenin een zin brak hij af en kroop zuchtend onder de dekens, diep, heel diep eronder.

Och, hij wist het immers wel! Hoe kon *hij* nu bidden om vergeving van zijn zonden, als hij bezig was met iets verkeers en het toch niet laten wilde?

Zou hij het laten dan? De strikken maar stilletjes laten staan? Als moeder het zien kon uit de hemel, dat hij stroopte, zou ze vast bedroefd zijn. En als vader het wist Maar dééd hij het dan niet ook voor vader?

Lang lag hij te woelen. Moe van het denken viel hij eindelijk in slaap.

Maar midden in de nacht vloog hij hijgend van schrik rechtop in bed, toen in zijn droom ineens de boswachter hem bij zijn kraag greep.

„Ik doe 't niet,” zei hij hardop in het donker. „Ik ga niet morgenavond. Geen sprake van”

Toen sliep hij weer.

III

GESNAPT

De volgende avond was hij toch op pad.

Hij was zelfs veel minder angstig dan de eerste keer. Raakte hij al aan het sluipen gewend? Gaven de zware mistwolken, die alle verre mensengeluiden smoorden en alles in dikke duisternis hulden, hem een gevoel van veiligheid? Of was het de felle begeerte in zijn hart, die de angst overwon?

Zijn been voelde hij al bijna niet meer.

De hele voormiddag, terwijl hij zijn werk deed bij de boer, had hij de kansen van zijn strikken overwogen en ten slotte had hij ze weer duidelijk voor zich gezien, nu strak afhangend bij het walletje neer, elk het zware, stijve lichaam dragend van een dood konijn. Natuurlijk, het moest wel zo zijn. De vorige week nog, toen hij er toevallig langs gekomen was, had hij op ieder paadje de prent van konijnen gezien. Toen hij dat zag, had hij ook zijn plannetje gemaakt. Zes konijnen, dat was zes rijksdaalders, vijftien gulden. Vijftien gulden lag op hem te wachten! En de hele namiddag had hij gebruikt, om onder zijn werk door erover te peinzen, waar hij wel met al dat geld naar toe moest! Hij zat er beslist mee verlegen.

Maar hoe nader de avond kwam, hoe minder zeker hij werd. Hij had de laatste strikken zo slordig gezet en het was zo donker Als het nou eens niks geworden was?

Brandend van nieuwsgierigheid sloop hij nu voort onder de druipende bomen. Deze keer dacht hij er niet aan, dat hij alleen was met God in een wijde, stille eenzaamheid.

Haastig wrong hij zich door de natte struiken. Dat het koude water zijn kleren doorweekte, voelde hij niet. Het eentonige geluid der neerpetsende druppels hoorde hij niet. Vooruit, naar de boswal!

Hij kwam nu op een ander punt uit dan de vorige avond en liep een poos door het knollegroen te zoeken naar de hoop takkenbossen, tegenover welke zijn laatste strik stond. Hij struikelde erover, zo donker was 't. Hier moest het zijn Hij tastte over het zand naar het konijn, met bonzend hart. Daar nou, een lege strik

„Twaalf gulden vijftig,” zei hij zacht, teleurgesteld.

„Vlug, de volgende”

Weer voelde hij nat zand en een dun draadje in plaats van het zachte lichaampje, waarop hij hoopte.

„Tien gulden,” fluisterde hij, met zijn tanden op elkaar. De volgende strik was weer leeg en omgevallen, maar hij gunde zich geen tijd, die op te zetten. Al haastiger, al wilder tastte hij rond.

„Zeven vijftig,” dacht hij bang. De helft is al mis. En de vierde, de vierde

Daar had hij hem Zand, mist en een leeg ijzerdraadje, anders niks.

Toen stond hij stil en moest op zijn tanden bijten, om niet te huilen van teleurstelling. Als de laatste twee nou ook leeg waren, wat moest hij dan? Maar nòg had hij kans. Vooruit dan! Zoeken!

Zie je wel! Nummer vijf, wéér leeg. Mis was het. Geen geld nog.

Geen boek. Geen verlossing van de zorg.
Die lamme studie ook! . . . Was ik er maar nooit mee begonnen," mopperde hij halfluid in zijn wanhoop.
Stil, hoorde hij iets? . . . Och, wat zeurde hij. Hier was niemand. De laatste strik . . . Vooruit . . .

Wàt? . . . Wat was dàt?

Met een schok trok hij zijn hand terug. Hij wreef gejaagd het mistwater uit zijn ogen. Hij tuurde en tastte weer . . . En het trilde door al zijn leden . . . In deze strik hing een konijn! . . . Een griezelig nat, vies en stijf lichaampje, maar toch een konijn! Een rijksdaalder!

„De helft! . . . De helft is er!”

Hij moest het wel hardop zeggen.

En toen begon hij, op zijn knieën neerzakkend, te zoeken naar de plaats, waar de scherpe draad diep was weggeknepen. Maar *toen!* . . .

Nooit zal Jan de schrik vergeten, die op dat ogenblik door hem heensloeg.

Plotseling zat hij met grote angstogen te staren in het felle licht van een zaklantaarn, die van de boszijde van het walletje op hem gericht werd.

Een stem, een strenge, norske stem, uit het donker daarachter, beet hem toe:

„Halt! Pelisie!”

Hij greep zich met beide handen vast in de heistruik-

jes en zag een ogenblik àl het verschrikkelijke reeds, wat nu komen ging

Proces-verbaal De politie thuis Vader wanhopig Huilende zusjes Boete Tucht school mischien

En nog altijd in dezelfde houding, op zijn knieën voor die vreselijke man, hoorde hij zichzelf smeken: „O, meneer! Meneer! Laat me lopen, meneer! 'k Heb 't nog nóóit eerder gedaan *Echt* niet, meneer, *echt* waar niet! Lâ me gaan voor deze keer Toe nou! 't Was voor 't boek, meneer, maar 'k zal hier nooit meer komen”

„Het boek?” vroeg de stem. „Wâ veur een boek?”

Kalmer nu, maar nog sidderend, begon hij te vertellen, van zijn zorgen, van thuis, alles. En onder het vertellen door werd zijn verwondering al groter, dat die strenge politiemans dialect sprak en dat achter zijn boerse woorden een lach scheen te beven. Bij het begin van de lichtbundel, waarin de mistdampen woelden, zag hij zijn hand. Een dikke, vereelde boerenhand met korte, lompe vingers was het en daarachter hing een rafelende mouw. Verder was alles in het duister.

Een sprankje hoop wou gaan leven in Jans bonzende hart. Was dat wel heus een politiemans daar voor hem?

„Hè-hè-hè!” hoorde hij grinniken. „Veur dizze keer dan nog, jong! Hè-hè! En as de schut mij nog es pakt, dan hoop ik, dat hij mij ook zo goed behandelt Hè-hè-hè!”

„Gart-Jan!” juichte de jongen. Hij maakte een dwaze sprong van dulle blijdschap. Hij sprong over de wal en greep de stroper bij zijn mouw, wou wel met hem ronddansen in de mist. Toch had hij nooit erg gehouden van de ruwe boeren-

knecht. Maar *nu!* Géén politie, géén boete, géén . . .
„Gart-Jan! Ben je 't echt?”

De man knipte zijn lantaarn uit.

„Jao, jao, die bin 'k,” grinnikte hij. „'k Was nijskierig wâ veur een konkurrent ik kregen had. Hè - hè - hè, wat nam ik je d'r tussen, niet? Kalm nou, jong. Gao maor met, 'k moet toch nog even met joe praoten. 't Knien heb ik al.”

Als in een droom liep Jan dwars door het knollenland achter de donkere schim van de man. De angst trilde nog na in zijn lijf. Loodzwaar voelden zijn benen en hij moest almaar zuchten, héél diep zuchten, het kòn niet diep genoeg.

„Here, ik dank U,” zei hij zacht, „ik dank U . . .”

Meteen was er weer onrust in hem. Mocht hij *nu* danken? En moest hij niet naar huis? En helemaal ophouden met de boel? Maar Gart-Jan had zijn konijn. Dat kon hij hem toch niet laten houden?

„Waar ga je naar toe? Gart-Jan, ik moet naar huis!”

„Stil,” zei de stroper, over zijn schouder. En Jan liep mee, huiverend nu, door hekken en over weilanden, over een smalle vonder . . .

Toen stonden ze voor de boerderij van Gart-Jans baas.

IV

OP ÉÉN VOORWAARDE

De staldeur gingen ze binnen, voor een lange rij snuivende koeien langs, dan een laddertje op naar het kamertje boven de stal.

Gart-Jan knipte een zwak lampje aan.

„Dit is mien ontvangzaol,” zei hij. „Stap d'r in, jong.”
Er was maar één stoel in het vertrekje en een wrakke tafel.
In de hoek stond een slordig bed, daarboven hingen aan
spijkers een bos glanzend koperdraad en een ganzeroer. Op
een kastje lag het gewei van een ree.
„Neem een zit, jong.”

Jan zuchtte nog eens diep en gehoorzaamde. Gart-Jan zette
zich op de rand van het bed, tegenover hem, en keek hem
aan. In zijn baard zaten nog droppeltjes van de mist.
Gart-Jan keek altijd dom. Niemand kon zo dom kijken als
Gart-Jan. En niemand had toch zulke listige, stekende vosse-
oogjes. Maar die kneep hij altijd bijna dicht.
Nu zei hij niets. Hij zat zijn gast alleen maar aan te lachen,
goedig en dwaas en zijn mond hing open. Maar zijn oogjes
staken.
Jan schoof onrustig heen en weer.
„Wat moet ik hier nou eigenlijk, Gart-Jan?” vroeg hij.
„Hè - hè!” grinnikte de knecht. „Ik zal jou wat vraogen. Wâ
kost da boek?”

„Dat boek? Dat ik hebben moet?”

„Jao.”

„Vier vijf en zeventig.”

Gart-Jan stond op en ging naar de kast. Maar eerst trok hij iets onder zijn blauwe, wollen trui vandaan en wierp het op de tafel. En toen zag Jan niet meer wat de knecht verder deed. Want daar op tafel lag het konijn en een groot, rond oog, een uitpuilend konijne oog staarde hem aan. 't Was een dood oog en keek het toch? Zag het niet alles, wat hij deed?

Jan moest ernaar kijken, of hij wou of niet. Wat een angst lag er in dat oog!

„Dat heb *jjj* gedaan! Dat beest heb *jjj* vermoord.”

Wie zei dat? . . . Er was niemand dan Gart-Jan. En die zei juist wat anders.

Hij vroeg: „Wat zeg je hiervan?” En mèt gooide hij twee briefjes van een rijksdaalder op tafel, schoof ze onder twee dikke, vuile vingers naar Jan toe.

De jongen sprong op.

„Wat doe je nou?” riep hij. „Zijn die . . . voor mij?”

„Op *éen* veurwaarde,” zei Gart-Jan heel vriendelijk.

Hij hield de vingers nog op het geld en keek dommer dan ooit tevoren.

„Zeg op!”

„Dâ je 't gien mens vertelt. . . .”

„Goed, Gart-Jan. Goed! Natuurlijk niet!” Jan raakte bewogen over zoveel goedheid.

„En dâ j' me dizze winter zo nou en dan een keer zult helpen met de lichtbak.”

„O!” zei Jan langzaam.

Zijn ogen dwaalden weer naar het konijn. De blanke snij-
tandjes waren bloot en het bekje was opengesperd. Een voor-
pootje scheen nog te willen grijpen naar de hals, zoals het
misschien duizend keer tevergeefs gegrepen had tijdens de
worsteling in de strop.

Jan zweeg. Gart-Jan zei geen woord. Maar zijn hand haalde
de beide rijksdaalders langzaam terug.

Jan keek ze na. Hij was bleek geworden.

„Geef op,” zei hij schor. „Geef op, Gart-Jan.”

„Neem ie 't an?” teemde de knecht vriendelijk.

„Ja,” hijgde Jan.

„Daar dan. Dat kwartie dat er over is, krieg ik laoter wel
weerom.”

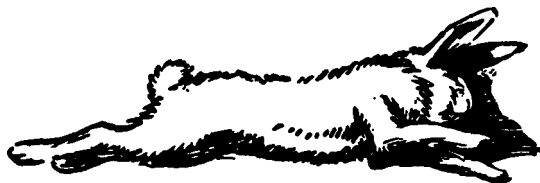
Het dode oog trok Jans blikken, maar hij gaf niet toe.

Met de rug naar de tafel stopte hij de briefjes in zijn broek-
zak, propte zijn zakdoek er stijf bovenop.

„Het boek!” dacht hij. „Het *is* er! Ik *heb* het! Weg met al die
andere gedachten!”

De knecht liet vergenoegd zijn lichtbak zien en vertelde,
waarom je met zijn tweeën moest zijn, als je met zo'n ding
ging stropen. Gevaar was er absoluut niet bij. „Gien krum-
meltien, jong

En toen wou hij nog beginnen aan een hele voorraad verhalen

over fazanten en hazen en over een ree, die hij de vorige winter gestrikt had.

Maar Jan hoorde niets meer. Weg moest hij. Weg, naar huis!
Of kon hij nog naar de winkel?

Hier vandaan in ieder geval!

Toen hij al op het laddertje stond, kwam Gart-Jan hem nalen met het konijn, slingerde het aan een achterpoot voor zijn neus heen en weer.

Dat joeg Jan ineens naar beneden.

„Je knien, jong!” riep de stroper verwonderd. „Moe’ je ’t niet met-hebben?”

„Nee, hou ’t maar!” riep de jongen.

„Zâ ’k je d’r dan een daalder veur geven?”

„Nee!” klonk het. Jan was al in de stal.

„Vrumd jong,” zei de stroper hoofdschuddend. „Nou, hij moet het weten.”

En hij wierp het konijn vergenoegd onder zijn bed.

Maar Jan rende al het erf over en de weg op.

Vooruit! ’t Was al laat, maar ’t kòn nog!

Zijn *boek* wou hij hebben. Wat kon hem dat griezeligekonijn nog schelen? Hij *wou* het niet eens. Zijn zorgen zou hij kwijt zijn, dat was genoeg. Vader kreeg niet *meer* zorgen door hem.

En lenen hoefde niet meer. En . . .

„Maar je hebt Gart-Jan beloofd,” begon een stemmetje.

„Niet aan denken!” waarschuwde hij zichzelf.

„Wat zou dat nou? Het boek, dat is hoofdzaak! Vooruit!”

Hij zette in één ren door naar het boekwinkeltje in de dorpsstraat.

„Maar Gart-Jan . . . Gart-Jan . . . Gart-Jan . . .” knerpten zijn schoenen. En het geld deed hem pijn op zijn dij.

door zijn onderbroek heen. Schuw sloop hij het dorp in. De winkel was natuurlijk gesloten, maar toen hij aan de huisdeur belde, wilde de dochter van de boekhandelaar hem nog wel even helpen. Ze nam hem mee binnendoor de winkel

in, knipte een lamp aan en terwijl hij verlegen de titel noemde van het boek, zag hij haar ogen over zijn kleren gaan, die nog nat en vuil waren van zijn tocht door het bos.

„'t Is in voorraad,” zei het juffie.

En even later had hij het, in een mooi pakje, met een elastiekje erom.

Hij had het. En hij rende naar huis.

Een half uur later, op zijn kamertje, sneed hij het open en legde er een oud, bevreemd koft om van één van zijn andere boeken.

Daarna zat hij in de huiskamer de eerste les te leren uit zijn eigen boek. Twee dubbeltjes en een stuiver had hij in de punt van zijn zakdoek geknoopt.

Niemand had iets gemerkt. Hij ging immers zo vaak een avond naar zijn vriend, naar Gerrit. En hij moest ook wel eens overwerken bij de boer.

Maar de studie wilde niet meer vlotten.

En iets moois, iets veiligs was weg uit Jans leven.

OP AVONTUUR

In de duistere avond slopen een man en een jongen de velden door. Ze hingen voorover in de jagende wind en ze spraken geen woord. Boven hen vluchtten grote wolkenflarden de hemel langs.

Gart-Jan ging voorop, langs allerlei sluiptwegen, waarvan Jan niet eens wist dat ze bestonden, even zeker alsof het klaarlichte dag was. Zijn geweer had hij in twee helften onder zijn trui gestopt. Jan volgde in zijn voetstappen, met de lichtbak onder zijn jas. Hij voelde de lekkere warmte van de carbidlamp tegen zijn borst en een klein, fel straaltje piepte door een kiertje in de houten overkapping en door de opening van zijn jas heen naar buiten.

„Beter wegstoppen,” zei Gart-Jan zacht, toen hij even omzag naar zijn helper en Jan deed het, volgde daarna weer zwijgend maar met tegenzin.

„Je hebt het beloofd,” dacht hij, „en je moet het doen ook. Zoveel eerder ben je eraf!”

Maar hij moest telkens denken aan de huiskamer met vader en de anderen, waar hij nu vanavond niet veilig zitten kon. En als ze nou eens gesnapt werden?

„Schiet nou op, jong!” snauwde Gart-Jan. „Ik moet alle zeuven stappen op je wachten!”

En Jan snauwde mee: „Ja, schiet toch op, domoor! Je hebt het toch beloofd en er is immers geen gevaar bij. Vooruit, met z'n tweeën is het lang zo akelig niet als alleen. En je hebt je boek wel, maar je moet het nog verdienen!”

Ze gingen het bos door, waar de bomen boven hen ruisten als een branding. Ze slopen over de hei, waar je hier en daar, heel in de verte, de vierkante, verlichte raampjes zag van huizen. Het ging over akkers en langs boswallepjes, naar de kant, waar Gart-Jan de prenten van een ree had gezien.

Maar toen ze tussen zandige heuvels kwamen, hurkte Gart-Jan plotseling neer.

„Kom!” zei hij. En toen Jan bij hem in elkaar dook: „Onthol dit, jong! 't Wild is net als mensen. As 't roeg weer is, zuken ze beschutting en kroepen ze weg in de leegten. 't Zal wel goed gaon vanaovond.”

Hij paste zijn geweer in elkaar en laadde het.

„Hol vast,” zei hij, „dan zâ'k de bak klaormaaken. Altied zuken met het licht, heur, altied zuken . . . veural in de gaoten en koelen.”

Jan luisterde maar half, want hij had voor het eerst van zijn

leven een geladen geweer in handen. Wat een gek gevoel kreeg je daarvan. Het was toch wel een beetje fijn ook, zo met zijn tweeën. Net Germanen waren ze nou O nee, die hadden nog geen vuurwapens Roodhuiden Nee, die ook niet Jagers uit het wilde westen dan

„Klaor.”

Ze ruilden.

„Lichten!” zei Gart-Jan. Jan trok een plankje weg. Toen viel een fel-witte lichtbundel plots over de stroperen tegen de heuvel op stond scherp omlijnd zijn schaduw.

„Stommerd, weg met dat licht!” schold nijdig de man.

„Moe je mij nou in 't zonnechien zetten? Hier en daar lichten, overal Zó!”

Hij deed het voor. De witte lichtbundel schoof over het zand, scheurde de duisternis open in ieder kuiltje en doorscheen bosjes en struikjes, als de zon overdag.

„O ja,” zei Jan, „geef maar op.”

Jô, wat was dat fijn! Nou hield hij de lamp en zijn handen beefden een beetje van spanning. De vlek danste de hellingen langs. Rustiger, zo, de bak tegen je buik Mooi was dat Alles zag je Takken en heipollen, schitterende steentjes. Dáár nou, een ouwe ketel! Hoe kwam die hier, hè?

„Kom,” zei de stroper achter Jans rug.

„Hier is 't niks.” En toen gingen ze over de heuvels naar een ander dal en weer liet Jan het zoeklicht spelen in 't rond.

„Links de lamp!” fluisterde Gart-Jan.

„Och, kijk toch es!” zei Jan en hij vergat, tegen wie hij het zei.

Want plots jongen, jongen, wat een leuk gezicht zat er een konijntje op zijn achterpootjes in het licht te staren; de oortjes rechtop, draaiend zijn kopje, hevig verschrikt schijnbaar en toch niet in staat om weg te lopen.

„Mooi, hè?” wou Jan vragen.

Toen kraakte vlak naast hem het schot en de jongen liet de lamp op de grond vallen van schrik.

De stroper was nijdig. „Pak op en licht bij! Toedan toch, ezel!”

Jan gehoorzaamde, maar hij beefde op zijn benen. Ja, een ezel was hij, een domoor! Om helemaal te vergeten waarom ze eigenlijk uitgegaan waren. Maar het was ook zo'n akelig gezicht. Hij had het nog net gezien, tegelijk met het schot. Het konijn had een hoge sprong gemaakt en was toen neergesmaakt. Dood natuurlijk.

Erg was het!

Jan deed zijn best, om „flink” te zijn en hard, net als Gart-Jan. Maar het gelukte hem niet.

„'t Is moorden,” zei hij met een rare stem. „'t Is gemeen Eerst gaan we ze verblinden met de lantaarn en dan en dan”

Maar de stroper greep hem zo ruw in de borst, dat hij zweeg. „Stil, zeg ik je! Moe je ons verraaien met je gejang! Flauwerd, gao dan niet met! Geef me mien geld dan weerom! Licht uutenkom met!

Vooruit!”

En Jan gehoorzaamde alweer.

„Het *geld!*” dacht hij bang.

„Ik heb het immers niet.

Het boek kan ik niet terugbrengen. Vooruit, flauwerd!....

Je *moet* immers meedoen. Je hebt het toch beloofd!" Nog twee konijnen pafte Gart-Jan neer uit het duister achter de lantaarn. Nog twee dode lichaampjes verdwenen onder zijn trui. Jan zei niets meer, maar hij kon wel huilen. En een paar uur later, in bed, lag hij te woelen en zijn vuisten te ballen en Gart-Jan en zichzelf uit te schelden voor al wat lelijk was. „Ik hou 't niet uit!" zuchtte hij. „Ik hou 't vast niet uit."

VI

IN DE STRIK VAN GART-JAN

Maar hij hield het *wel* uit en zó goed zelfs, dat hij er zelf verbaasd over was.

Een rare jongen was Jan altijd geweest, een rare, gevoelige jongen met een warm, medelijdend hart.

Als vroeger, in het voorjaar, de andere jongens aan de slootkant kikkers hadden opgeblazen met een strootje, zodat de diertjes hulpeloos lagen rond te drijven op het water, dan had hij, als hij het zag, altijd woedend op de beulen losgeslagen en net zolang met ze gevochten, tot ze ophielden met hun wrede spel. Vaak had hij dan zelf op zijn nek gehad.

Gerrit, zijn vriend, had eens verklaard, dat hij „mal" was, toen hij vertelde, dat hij geen konijnen fokken wou, omdat hij het zo akelig vond, dat die beesten, die soms zo aan je gehecht waren, ten slotte toch geslacht moesten worden.

En vader zelfs had hem een keer uitgelachen, omdat hij geen kip durfde te slachten.

Zo was hij vroeger. En nu? Nu hij een paar maanden de vriend van Gart-Jan was?

Jan begreep het zelf niet, dat hij zo gauw net als de andere jongens geworden was.

Nu stond hij er onbewogen bij, als Gart-Jan een pas geschoten konijn onverschillig aanpakte en wegmoffelde onder zijn trui. Alleen, als het konijn nog spartelde en Gart-Jan het de nek omdraaide, dan kwam nog dat hete gevoel in Jans borst. Dan moest hij zijn tanden op elkaar bijten en de lichtbak stijf knijpen in zijn vingers, om niet weg te lopen.

Maar dan zwierven ze weer samen verder, voorzichtig om zich heen loerend en beleefden allerlei avonturen.

Iedere week meestal een keer stond de stroper Jan op te wachten, als hij van zijn boer kwam.

„Vanaovond, jong,” zei hij dan zacht. „Zo en zo laot.”

En dan gingen ze elk een kant op, om niet samen gezien te worden.

Maar dan sloop Jan na het eten de deur uit en als ze thuis wat vroegen, zei hij dat hij overwerken moest of dat hij naar Gerrit ging.

En als ze niets vroegen, zei hij ook niets. Ook dat liegen, wat wende dat gauw!

En dan maakten ze weer een heerlijke tocht door het geheimzinnige, donkere veld en

kwamen altijd met een paar hazen of konijnen terug. En als Gart-Jan fazanten opgespoord had, zochten ze die op en Gart-Jan greep ze maar zo, want ze nestelden laag op de takken. En eens kregen ze een ree in de lichtbundel, een hinde met een halfwas jong achter zich aan, veraf, jammer genoeg. Gart-Jan had nog wel geschoten, maar 't was mis.

De zucht naar avondtuur had Jan te pakken. De avonden waren lang en vervelend in het kleine, stille gehucht.

Geen van de jongens wist er 's winters raad met zijn tijd. De meesten zwierven 's avonds in troepjes langs de weg en haalden allerlei brooddronken streken uit. En thuis?

Thuis was het ook vervelend en ongezellig, nu moeder er niet meer was. En niemand merkte iets van zijn avontuurlijke sluipochten. Geertje klaagde wel eens, dat zijn goed zo vuil was, maar dat kon ook bij de boer in het werk gekomen zijn en ze was een veel te goede meid, om kwaad te denken. En vader had 's avonds nog allerlei karweitjes voor zichzelf op

te knappen en als hij eindelijk klaar was, zat hij stil te roken en over moeder te dromen.

Nee, niemand merkte iets. Maar Jan durfde ook niemand meer recht in de ogen te kijken, niemand dan Gart-Jan en kleine Hansjeman. Gart-Jan, omdat die toch alles van hem wist en zijn kameraad was. En Hansjeman, omdat die nog te klein en te onschuldig was om iets te denken.

Vroeger was Jan nooit erg verlegen geweest. Dan had hij, als hij met de leraar op de cursus moest praten, of met de dominee, tegen zichzelf geredeneerd: „Vooruit jô, wees toch flink! Je hebt toch geen kwaad gedaan en je kunt toch iedereen eerlijk in de ogen zien! Nou, toe dan!” En dan ging het altijd goed.

Maar nu wou dat niet meer. Nu begreep hij ook, waarom Gart-Jan altijd zo'n dom gezicht trok en zo listig door smalle oogspleetjes gluurde.

Hij begon ook al zo te doen. Hij keek langs de mensen heen of sloeg zijn ogen neer, doodsbenauwd soms, dat ze zijn geheim daarin zouden kunnen lezen.

Nee, gelukkig maakten de mooie avonturen Jan niet; *ongelukkig* juist. Vooral als hij aan zijn vader dacht, die hem nog volkomen vertrouwde, dan voelde hij zich ineens heel slecht en verdrietig. En eens, toen vader hem een pluimpje gaf, omdat de boer zich tevreden over hem toonde, was zijn geheim ineens naar boven geweld. Toen had hij 't haast gezegd: „O vader, je moest het eens weten!” Maar hij bedacht zich nog juist, kreeg een erge kleur, stotterde wat en maakte dat hij wegkwam.

„Ik doe het niet meer,” had hij toen gefluisterd, met zijn tanden stijf op elkaar.

En dat besluit had hem ineens veel rustiger gemaakt. Maar een paar dagen later, toen Gart-Jan hem weer opwachtte en zo fijn vertelde van zijn plannen voor die avond, had hij al „ja” gezegd, voor hij erom dacht en hij was gegaan ook.

Niet om de gulden, die Gart-Jan hem soms in de hand stopte, ging hij mee. Hij wist toch niet, wat hij met dat geld moest aanvangen; het lag allemaal in de holle boom achter zijn huis, bij de doos sigaretten, die hij ook van Gart-Jan had. Alleen om de geheimzinnige sluiptocht en de avonturen ging hij mee; omdat hij al een echte stroper werd, die niet meer ophouden kòn met zijn wreed en gevaarlijk werk.

Sedert die tijd worstelde hij met een stille angst en voelde zich ver van God. Hij wist, dat stropen slecht was, en hij deed het *toch*. Hij verlangde soms wel, ermee op te houden en hij wist vooruit, dat hij dat toch *niet* zou doen.

Hij zat zelf gevangen in Gart-Jans strik.

Gevaar scheen er ook werkelijk niet veel bij te zijn.

Gart-Jan was een oude, ervaren stroper en hij scheen te kunnen ruiken, waar en wanneer de boswachter op de loer lag. Soms verscheen hij een paar weken lang niet en dan dacht Jan al, dat hij hem vergeten was, of dat hij 't nu wel alleen af kon.

Maar plotseling stond hij weer te wachten en zei: „Van-aovond, jong! Alles is veilig.”

En Jan ging weer mee.

Maar hij begreep hoe langer hoe beter, dat het kwaad over hem heen gegroeid was en dat hij niet meer los kon komen. Dàt was het, wat hem ongelukkig maakte. Maar daaraan dacht hij nooit, als hij bij Gart-Jan was

VII

EEN VERDRIETIGE DAG

Avond vóór Kerstmis. En zo'n helder-lichte maanavond, dat Jan, die langs het stille, besneeuwde achterwegje van zijn werk kwam, reeds in de verte Gart-Jan herkende, die al weer te wachten stond.

„Fijn!” dacht de jongen. En hij kreeg alweer datzelfde vreemd-heerlijke gevoel van altijd, als hij de stroper zag, dat gevoel van komend genot en tegelijk van onrust.

„Fijn!” zei hij zacht. Want hij had twee vrije dagen voor zich en hij was er niet blij mee.

Vroeger, ja, toen verlangde hij altijd naar de kerstdagen. Dan hakte hij met vader een boompje en sierde het met moeder op. Vroeger werd het in november, als de kleintjes thuis kerstversjes zongen voor de zondagsschool, al een beetje feest. Maar nu?

Nu moeder er niet meer was en vader het boompje vergat? Nu Jan niet meer bidden kon, hoe kon hij nu blij zijn met het Kerstfeest? Nee, kom, het was maar goed, dat Gart-Jan er stond.

„Maar morgen . . .,” dacht hij nog en hij schrok ineens. Toen was de stroper al bij hem. Hij was zo opgewonden, dat hij vergat om dom te doen.

„Morgen moe je met, jong,” fluisterde hij. „Zo om tweedonker wacht ik je op. Datzulfd hert, waar we op schoten hebben, zit in de buurt, met dat laote kalf. En morgen . . .”

„Morgen niet, nee, morgen niet,” zei Jan onrustig.

„Waorum niet?”

Jan werd verlegen. Zou hij alles zeggen, wat hij dacht?
Nee, het kon niet Tegen Gart-Jan *kon* dat niet
„Morgen is 't eerste kerstdag,” zei hij.
„Juust daarom, jong!” riep de stroper, luider dan hij wou. Hij loerde naar alle kanten rond en vervolgde dan zachter:
„Morgen is 't eerste kerstdag en de schut blif dan 's avonds altijd bij zien wief en kiender. *Dá* weet ik! Hi-hi-hi
Snap ie 't nou? Nòg niet? Kom met, zâ 'k je meer vertellen. . . .”
Naast elkaar knierpten ze op hun klompen door de bevroren sneeuw, allebei met hun schouders hoog opgetrokken en Jan met de handen in de zakken. En de stroper vertelde, met veel brede gebaren, met veel klappen op Jans schouder en zó fijn!
Jan zag het alles voor zijn ogen gebeuren En toen was het precies, alsof hij geen baas meer was over zichzelf.
„Morgen kan ik niet gaan,” dacht hij.
Maar hij *zei*: „Tjonge, jong! Is dat waar? Nou, ik kom hoor! Ja, ja, ik kom! Natuurlijk!”
Hij had er tòch spijt van, toen de stroper over de sloot sprong en weer wegsloop over de witte velden.
Maar hij troostte: „Och jô, wat geeft dat nou! Of je nou een

gewone dag gaat of op eerste kerstdag, dat blijft toch hetzelfde! En dat het morgen juist een jaar geleden is dat Och kom, niet aan denken! Daar kom je toch niets verder mee. Je gaat maar gerust! Natuurlijk! Dan heb je toch nog een beetje plezier deze dagen!” En hij voelde, dat het beetje hoop dat hij nog gehad had op het Kerstfeest, nu helemaal weg was uit zijn hart.

„Ga jij maar naar de kerk,” zei hij de volgende morgen tegen Geertje. „Ik zal wel thuisblijven om op Hansjeman te passen.”

Vader zat erbij, maar die hoorde niets. Die zuchtte maar, heel diep en zwaar, die rookte hard en at bijna niet. En ze wisten allen, waarmee zijn gedachten bezig waren.

„Niet aan denken!” moest Jan telkens weer mompelen.

Maar toen hij met Hansjeman de anderen nakeek door een blank gaatje in de bevroren ruit, toen hij ze zag lopen, Geertje voorop tussen de babbelende kinderen en een eindje daarachter vader, stil en gebogen en *alleen* ja, toen *moest* hij wel denken aan de tijd, dat moeder er nog was en hij perste met moeite zijn tranen terug.

En hij ging de hele morgen wild met Hansjeman dollen, zodat het kereltje vuurrode wangetjes van opwinding had, toen de anderen weer thuiskwamen.

De middag was even verdrietig als de morgen.

De kleine meisjes en Hansje alleen babbelden en lachten en waren vol van het feest, waar ze die avond met Geertje heen zouden gaan. Die schenen moeder wel helemaal vergeten te zijn. Maar Geertje en Jan waren stil en keken telkens schuw naar elkaar en naar vader. Want zij, alle drie, zagen moeder, zoals ze vroeger door het huis ging, altijd goed en altijd zorgend. Vader zag vandaag zelfs niemand dan haar. Jan had zich in geen tijden zó ongelukkig gevoeld. Hij kon het niet meer uithouden in huis. Tegen de avond, toen Geertje de kleintjes aankleedde voor het Kerstfeest, vluchtte hij weg het bos in.

VIII

HET HERT

Het bos was als een sprookjesland. Alles was wit, de grond, de struiken, de breedgespreide takken der dennen. Alles schitterde en alles zweeg.

In de toppen der hoogste bomen hing nog een laatste rode glans van de zon. En in het oosten, bleek en koud, stond de bijna volle schijf van de maan al dwaas naar beneden te lachen. Donker zou het niet worden vanavond.

Maar in Jans hart was het wel donker. Hij liep voort, al maar wroetend in zijn verdriet.

Een heel eind van huis pas schrok hij wakker uit zijn gedroom. Hij begreep het niet goed. Was vader nu alleen thuis en waren de anderen op het Kerstfeest en hij, liep *bij* hier alleen in het bos op Gart-Jan te wachten? Waar was dan die

heerlijke spanning van anders, als hij ging stropen? Hij speurde om zich heen.

De stilte ruiste hem in de oren en toch was er een stem, die fluisterde: „Ga terug, Jan! Laat Gart-Jan maar alleen reeën gaan vangen. Het is Kerstfeest. Ga naar je vader, die alleen is, en praat met hem. Of ga nog naar het feest in de kerk . . .” „Nee,” zei hij, „*niet* naar het feest . . .” En toen begon hij juist te doen als anders, wanneer die stem tot hem sprak. „Sufferd!” schold hij. „Droom toch niet! Je hebt het beloofd, jij gaat mee! Suf toch niet! Wees vrolijk en . . . en onverschillig, net als . . . nou als iedereen . . . Vooruit, loop toch door!”

En hij *liep* door, maar vrolijk was hij niet. Hij ging fluiten, zachtjes, tussen zijn tanden, maar het klonk vals en hij merkte ineens, dat het een kerstversje was.

En toen werd hij zo wanhopig, dat hij wild met zijn schoenen door de sneeuw trapte en ineens zei hij een ruw, lelijk woord, eigenlijk een vloek, net alsof hij Gart-Jan was.

Hij schrok er zelf van en keek schuw om zich heen. Hij was ineens stil. Kerstfeest was het en *hij* had gevloekt. Het woord zweefde nog rond in deze vredige wereld. Het was, alsof er nu iets ergs moest gebeuren, iets vreselijks . . .

Hij liep verder en zag ineens Gart-Jan komen, het enige donkere, levende punt in deze witte, stille eenzaamheid. „Gelukkig,” dacht hij en toch voelde hij plotseling, dat hij een hekel had aan die man.

Hij luisterde maar half, toen Gart-Jan zijn plannen ontvouwde. De stroper was nog meer opgewonden dan gisteren. Hij had de hele middag rondgespeurd naar prenten, vertelde hij. De reeën kwamen hoe langer hoe meer los. En die hinde,

hij wist nu precies in welk deel van het bos die legerde. Nu had hij een stuk of tien strikken meegenomen en die zouden ze zetten op de paadjes naar die boshoek. Dan moesten ze van achteren af opjagen, elk aan een kant . . . En dan kon het haast niet missen . . . Voor die ree van de vorige week had hij een flinke prijs gemaakt. Als ze deze pakten, kon Jan ook rekenen op een goeie fooi.

„Hè, wat?” vroeg de jongen, die zijn naam hoorde noemen. „Een goeie fooi,” herhaalde de man. „Luister je niet?”

„O,” zei Jan. „Ja, 't is goed.”

Hij hielp mee met de strikken en kon niet loskomen van zijn angstige gedachten. Die vloek . . . En kerstdag . . . En moeder . . . En toen ze gingen drijven door de struiken, wou de mooie spanning bij Jan niet komen. Zonder erbij te denken, liep hij heen en weer door 't besneeuwde kreupelhout, klopte eens werktuiglijk met een stok tegen de stamme-tjes, omdat Gart-Jan dat bevolen had en als de sneeuw van de takken neerstooft, stond hij er peinzend naar te kijken en

dacht: „Zou moeder me nou zien, hier, op kerstavond? . . .”

Dan ging hij weer haastig verder, om tegenover Gart-Jan te blijven. En toen, ineens, *was* de spanning er. Want op een open plek in het hout stonden, stram op hun poten, twee reeën, één heel klein nog, met opgeheven kop naar hem te kijken. Ze staken sterk af tegen de sneeuw, hun bruine, geappelde huid glansde in het

maanlicht en Jan zag duidelijk hun grote, onschuldige vragen.

Een ogenblik stonden ze onbeweeglijk. Jan wou roepen, maar hij deed het niet. Want de hinde blaatte kort en hees en meteen, daar braken ze door de struiken, de oude voorop, met lenige sprongen, het jong huppelend achter haar aan, en, alsof het een spelletje was, met het koddige, witte staartje als een vlaggetje omhoog.

Jan rende ze woest achterna. Plotseling stond hij op een paadje. Het spoor liep rechtsaf. Vooruit dan, ook die kant op Daarginds, bij de dennetjes, hing een strik

Wat was dat?

Schreeuwde daar iemand?

Een korte, angstige kreet was het, als van een kind.

Zou werkelijk het hert

En plotseling stond Jan met een schok stil. Hij trilde van ontzetting. Want vóór hem, vlak vóór hem, hing het mooie moederhert in de strik.

Jan hoorde haar kreunend gehijg, hij zag, door de sneeuw die als een bui neerdwarrelde van de takken, hoe ze woest rukte aan de sterke kabeldraad, die stevig vastzat hoog aan de schuddende den en zich steeds vaster wroeg om haar glan-

zende hals. Hij zag, hoe ze woedend in het rond trapte met haar sterke hoeven naar de onzichtbare, gluiperige vijand, die haar worgde. Ze raakte alleen de bomen om haar heen en sloeg haar poten haast te pletter. Ze sprong, ze viel, ze wentelde zich rond, ze wrong, ze trapte Het gaf niets — *niets* natuurlijk. En toen zag Jan het kalfje, dat op een afstand verbaasd stond te staren naar dat vreemde geval: moeder, die niet mee wou, die worstelde tegen niemand en die zo angstig kreunde

En toen hamerde het in Jans hoofd: „Die heeft ook gauw geen moeder meer, net als jij! Dat hert in de strik is een moeder, en die moeder moet sterven. . . .”

„Nee, dat mag niet,” dacht hij. „Dat zal niet! Helpen moet je, gauw!”

En ineens kon hij bidden: „O Here, help!”

Hij sprong toe, greep de draad, en werd op de grond geslingerd. Nog eens greep hij. Nu vasthouden

„Stil dan toch, beest! Ik kom je helpen!”

Daar had hij de strik Hij hing boven op het hert

Toe dan toch Nu de draad over die wildslaande kop.

Wie riep daar zijn naam? Gart-Jan? Vooruit dan toch

Hij werd weer op de grond geworpen. Het hert, los nu, vloog verblind in de struiken, vloog terug, sprong over haar jong heen *Weg* waren ze!

Jan zag het, terwijl hij op de grond zat. Hij huilde van blijdschap.

Toen stond de stroper voor hem.

„Wat hei je doan?” riep hij met een vloek.

En vreemd was dat! *Nu* durfde hij alles wel

Het scheen, alsof hij met het moederhert zichzelf had bevrijd

uit de strik van Gart-Jan. Hij sprong overeind. Hij schreeuwde:
„*Nooit* ga ik weer met je mee, hoor je? Wat ik gedaan heb?....
Het hert heb ik losgemaakt! Ja, toe maar, sla me nu maar als

je durft. Het zat al in de strik en *ik* heb het vrijgelaten! Laat je me los, lafaard? Laat los zeg ik je!”

Maar wat zou hij, de jongen, tegen de sterke stroper beginnen, die woedend erop los sloeg met zijn stok?

Een poosje later lag Jan kermend op de plaats, waar het hert geworsteld had.

Gart-Jan holde weg door de struiken.

IX

VRIJ

Een uur later.

Jan ligt in de bedstee. Hij heeft een groot verband om zijn hoofd, een opgevouwen handdoek, en zijn lichaam doet hem nog bijna overal pijn van het pak slaag, dat hij gehad heeft. Maar hij voelt zich zo rustig als in geen maanden.

Hij kijkt de kamer in. Vader heeft een handjevol geld op de tafel gelegd en een doos sigaretten. Een paar dorre blaadjes zitten er nog tussen.

Nu gaat hij naar de kast, en als hij terugkomt, legt hij van zijn gisteren ontvangen weekloon vier guldens en drie kwartjes bij het andere geld. Dan telt hij alles in de lichtvlek onder de lamp.

Toen Jan weer wat bijkwam, is hij met moeite naar huis gestrompeld. Vader schrok erg toen hij hem zag, want er zat bloed op zijn gezicht.

„Jongen, wat is er gebeurd?” riep hij angstig.

En toen heeft Jan alles verteld. Het kon hem niets schelen, dat vader boos zou worden en hem straffen zou.

Maar er gebeurde iets veel ergers. Vader zei; „Jongen, en dat is nou *mijn* schuld Ik droomde maar over haar en ik merkte niets van jullie Jongen, wat ben ik een slechte vader voor je geweest!”

„Nee, vader!” riep hij! „*Mijn* schuld is het mijn schuld alleen!”

Maar vader was al in de keuken, om water en een handdoek.

En toen heeft hij Jan gewassen en verbonden, zo goed en zo kwaad als het ging, hem geholpen met uitkleden en in zijn eigen bed gestopt. En hij dekte hem net onder, zoals moeder het vroeger deed.

„Ik moet vader en moeder tegelijk zijn,” zei hij met een glimlach. „En ik was niets. Zullen we nu samen bidden, Jan? Dan kan alles nog goed worden.”

Dat deden ze.

En toen is die heerlijke rust gekomen in Jans hart.

Wordt er aan het raam geklopt?

Vader heeft al het geld in een papiertje gedaan en trekt zijn jas aan.

„Eerst naar Gart-Jan,” zegt hij. „Dan is alles in orde.”

„Daar wordt geklopt,” zegt Jan.

„Jan, kom er es uut!” zegt een mannenstem.

En even later: „Jan, bin je thuis? Heur es!”

„Gart-Jan!” fluistert Jan.

Vader gaat naar de deur. Jan leunt ver over de bedsteep plank en luistert. Als het nodig is, zal hij erbij zijn! Dan springt hij er zo op los, op blote voeten en in zijn onderbroek Als die stroper zijn vader aanraakt

Het is niet nodig. De mannen praten lang samen in het keukentje, vaders stem klinkt wel streng, maar niet boos. En Gart-Jan, wat een verlegen stemmetje heeft *die!*

Stil, daar komen ze aan! Jan gaat gauw gewoon liggen.

Daar staat Gart-Jan voor hem. Zijn hoofd is vuurrood van verlegenheid, en hij trekt met zijn mond, maar hij kan zijn domme gezicht niet vinden. . . .

„Ikke ik was bang, dat eh Ik dacht, ik moes es kieken, hoe 't met je was,” begint hij. En als Jan verlegen

zwijgt: „'k Bin ook al in 't bos weest.... 'k Heb je spoor
volgd.... Hoe is 't? 'k Heb.... eh.... er spiet van, zie
je.... 'k Was bang, dâ je naor de pelisie.... 'k Bin te ver
gaon, zie je! Heb 'k je slim zeer daon?”

„Een beetje,” jukt Jan.

„'t Spiet me, jong. Warentig, 't spiet me.... Wil je me....
Jan, wil je.... Met je vaoder is alles weer goed.”

„Ja, 't is in orde, hoor!” zegt Jan, nu nog meer verlegen.

„Dank je,” zegt Gart-Jan.

Vader geeft hem het geld. Hij doet, alsof hij het „veul te

bar” vindt, maar het is te zien, hij is blij verrast. Meteen is hij ook weer de ouwe Gart-Jan.

Nou moet je me één ding beloven,” zegt vader, „en dan wordt geen boswachter nog iets van ons gewaar. Je moest ook proberen, om op te houden met stropen.’

„In orde,” zegt de stroper. „Geen strik zet ik meer, Van Diek.”

Dan gaat hij.

„Geloof jij, dat hij woord houdt?” vraagt vader.

„Ik niet,” zegt Jan.

„Ik ook niet. ’t Is jammer”

’t Is een poosje stil in de kamer. Opeens komt vader naar de bedstee.

„Jan,” zegt hij zacht, „moet je eens luisteren, wat ik bedacht heb Luister je?”

„Ja vader.”

„Morgenvroeg ga je natuurlijk mee naar de kerk, als je kunt

„Ja vader. Natuurlijk.”

„En morgenmiddag moet jij stilletjes naar het dorp gaan en kaarsen kopen en wat van die tierlantijntjes, hè, hoe noem je die? Niet te duur, hoor! Dan hak ik een klein denneboompje en dan gaan we dat samen optuigen in de schuur. Deur op slot. Enne dan viereen we morgenavond nog eens allemaal samen Kerstfeest, hè, net als toen toen moeder er nog was Goed? En dan zullen we allebei eens wat beter ons best doen, hè jong?”

Jan moet heel hard door zijn neus snuiven. De tranen springen hem in de ogen. Hij kan het niet laten, hij

moet vaders arm eens heel stijf knijpen. Nou heeft hij een
betere kameraad!
Zijn best doen?
„Nou, dat zal vader eens zien,“ denkt hij.

INHOUD

	Blz.
I. Strikken zetten	7
II. Die avond	14
III. Gesnapt	20
IV. Op één voorwaarde	24
V. Op avontuur	30
VI. In de strik van Gart-Jan	34
VII. Een verdrietige dag	39
VIII. Het hert	42
IX. Vrij	48